

This project is funded by
the European Union

precious

Forcimi i Rezistencës së të Rinjve përmes Sportit: Vështrime nga Katër Forume Rinore në Kumanovë dhe Likovë

Aktiviteti numër: 4.3

Paketa e punës nr.:4

This project is funded by
the European Union

precious

Partners

KMOP – Greqi | www.kmop.org

CID – Maqedoni e veriut | cid.mk

Author

Qendra për dialog interkulturore

This project is funded by
the European Union

precyous

Përmbajtja

Përmbajtja

1. Deklaratë Ekzekutive / Përmbledhje / Qëllimi.....	3
1.1 Hyrje / Problem / Kontekst.....	4
2. Rreth projektit.....	5
3. Rezultatet e studimit, përfundimet dhe rekomandimet.....	6
Rekomandimi 1: Ndërtoni platforma bashkëpunimi midis palëve të interesuara	6
Rekomandimi 2: Institucionalizimi i rrugëve të parandalimit të hershëm	7
Rekomandimi 3: Integrimi i Medias dhe i Njohurive Dixhitale në Sport.....	8
Rekomandimi 4: Financoni mikro-iniciativat e udhëhequra nga të rinjtë	8
Rekomandimi 5: Përmirësimi i aksesit dhe përfshirjes për vajzat dhe të rinjtë ruralë	9
4. Parashikimet e ndikimit	11
5. Përfundim	12
6. Dëshmi mbështetëse	13
7. Mirënjohje	13

This project is funded by
the European Union

precious

1. Deklaratë Ekzekutive / Përmbledhje / Qëllimi

Midis janarit dhe gushtit 2025, katër Forume Rinore u organizuan në kuadër të projektit PRECYOUS: dy në Kumanovë dhe dy në Likovë. Këto ngjarje mbledhën mbi 80 të rinj, OJQ dhe palë të tjera të interesuara për të diskutuar sfidat e të rinjve, rolin e sporteve në ndërtimin e rezistencës dhe rekomandimet e politikave për autoritetet lokale.

Ky dokument përmbledhës sintetizon diskutimet, identifikon shqetësimet e përbashkëta dhe ofron rekomandime konkrete të zhvilluara nga vetë pjesëmarrësit e rinj. Ai tregon se si dialogu i udhëhequr nga të rinjtë mund të formësojë politikat që promovojnë përfshirjen, parandalojnë polarizimin dhe shfrytëzojnë sportet si një nxitës të kohezionit social.

Qëllimi: Qëllimi i këtij dokumenti përmbledhës të politikave është të paraqesë gjetjet dhe rekomandimet kryesore nga katër Forume Rinore të organizuara në kuadër të projektit PRECYOUS në Kumanovë dhe Likovë. Forumet u dhanë të rinjve mundësinë të ndajnë përvojat e tyre, të nxjerrin në pah sfidat me të cilat përballen dhe të propozojnë zgjidhje drejtpërdrejt autoriteteve lokale dhe palëve të interesuara. Dokumenti përmbledhës synon të sigurojë që zërat e të rinjve të informojnë strategjitë dhe politikat komunale, me fokus në përdorimin e sporteve si një mjet për të forcuar rezistencën, për të promovuar përfshirjen dhe për të parandaluar polarizimin.

Çështja kryesore: Të rinjtë në Kumanovë dhe Likovë përballen me sfida të shumta që rrisin ndjeshmërinë e tyre ndaj përjashtimit dhe polarizimit. Këto përfshijnë papunësi të lartë tek të rinjtë, hapësira të kufizuara të sigurta për rekreacion, mundësi të pabarabarta për vajzat në sport dhe ekspozim në rritje ndaj gjuhës së urrejtjes dhe dezinformimit në internet. Ndërsa të dy bashkitë kanë tradita aktive të të rinjve dhe sporteve, mungesa e bashkëpunimit të strukturuar midis shkollave, klubeve, bashkive dhe shoqërisë civile dobëson reagimin e përgjithshëm. Pa veprime të synuara, këto boshllëqe rrezikojnë të thellojnë përçarjet dhe t'i lënë të rinjtë pa rrugë pozitive për pjesëmarrje dhe rezistencë.

This project is funded by
the European Union

precyous

Rekomandime kryesore: Ngritja e platformave komunale të sportit për përfshirje që lidhin autoritetet, shkollat, klubet dhe OJQ-të për të koordinuar ngjarjet dhe veprimet parandaluese. (1) Financimi i projekteve të vogla të udhëhequra nga të rinjtë, të tilla si pastrime, turne dhe fushata ndërgjegjësimi që u japin të rinjve pronësi dhe dukshmëri. (2) Integrimi i moduleve të medias dhe shkrim-leximit dixhital në aktivitetet sportive për të ndihmuar të rinjtë të njohin gjuhën e urrejtjes, dezinformimin dhe rreziqet në internet. (3) Përmirësimi i aksesit në mjediset sportive për vajzat dhe të rinjtë ruralë përmes një planifikimi më të mirë, programimit gjithëpërfshirës dhe mbështetjes së transportit. (4) Zhvillimi i rrugëve të referimit për të rinjtë në rrezik në mënyrë që trajnerët, mësuesit dhe punonjësit socialë të mund të reagojnë herët dhe të ofrojnë mbështetje të përshtatshme.

1.1 Hyrje / Problem / Kontekst

Të rinjtë në Kumanovë dhe Likovë përballen me një përzierje sfidash sociale, ekonomike dhe dixhitale që ndikojnë drejtpërdrejt në mirëqenien dhe qëndrueshmërinë e tyre. Të dyja komunat janë etnikisht të larmishme dhe kanë komunitete aktive rinore, megjithatë burimet e kufizuara dhe qasja e pabarabartë në mundësi shpesh i lënë të rinjtë të prekshëm nga përjashtimi dhe ndikimet negative.

Problemi

Papunësia tek të rinjtë mbetet dukshëm më e lartë se mesatarja kombëtare. Sipas Zyrës Shtetërore të Statistikave, papunësia e përgjithshme në Maqedoninë e Veriut ishte rreth 12.4% në vitin 2024, por papunësia e të rinjve ishte afër 30%. Në komunat rurale si Likova, mundësitë e kufizuara të punës dhe infrastruktura më e dobët rrisin rreziqet e mosangazhimit.

Urgjenca

Në të njëjtën kohë, pothuajse të gjithë të rinjtë (15-24) në Maqedoninë e Veriut përdorin internetin çdo ditë, me më shumë se 80% aktivë në mediat sociale. Kjo i bën ata shumë të ekspozuar ndaj gjuhës së urrejtjes dhe dezinformimit në internet, të cilat u rritën gjatë zgjedhjeve të vitit 2024. Të dyja komunat raportuan incidente të polarizimit në internet, të cilat u reflektuan në tensione jashtë linje. Konteksti

This project is funded by
the European Union

precious

Në nivel rajonal, përvojat nga Ballkani Perëndimor tregojnë se besimi ndëretnik mund të jetë i brishtë dhe kërkon investime të qëndrueshme në dialog, sport dhe arsim. Në nivel ndërkombëtar, organizata si OSBE-ja dhe UNICEF-i theksojnë se ndërtimi i qëndrueshmërisë së komunitetit është një nga mënyrat më efektive për të parandaluar polarizimin dhe ekstremizmin e dhunshëm. Në nivel lokal, pjesëmarrja e Kumanovës në Rrjetin e Qyteteve të Forta ka treguar se besimi në përgjigjet komunale është i lidhur fort me qëndrueshmërinë e komunitetit.

Perspektivë personale

Siç shpjegoi një pjesëmarrës i ri nga Kumanova gjatë një forumi:

"Përmes sportit, gjeta një vend ku dallimet nuk kanë rëndësi. Por në internet është ndryshe - ka shumë urrejtje dhe na prek çdo ditë."

Kjo nënvizon pse çështja është urgjente dhe e rëndësishme: nëse strategjitë komunale nuk i adresojnë këto rreziqe, të rinjtë në Kumanovë dhe Likovë mund të përballen me përjashtim dhe ndarje më të thella në vend të mundësive për të lulëzuar së bashku.

2. Rreth projektit

PRECIOUS synon të parandalojë ekstremizmin e dhunshëm dhe të rrisë kohezionin social duke angazhuar të rinjtë në aktivitete pozitive, të orientuara drejt komunitetit - veçanërisht përmes sportit - dhe duke forcuar përfshirjen e tyre në proceset e hartimit të politikave. Sipas Paketës së Punës 4 (PP4), projekti përqendrohet në identifikimin dhe adresimin e sfidave që kufizojnë angazhimin domethënës të të rinjve dhe OJQ-ve në vendimmarrje në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar.

This project is funded by
the European Union

precyous

3. Rezultatet e studimit, përfundimet dhe rekomandimet

Katër Forumet Rinore të mbajtura në Kumanovë dhe Likovë treguan se të rinjtë duan të jenë pjesë e zgjidhjes kur bëhet fjalë për parandalimin e polarizimit dhe ndërtimin e komuniteteve gjithëpërfshirëse. Ata ndanë përvojat e tyre me sinjeritet: mungesën e hapësirave të sigurta, shkallën e lartë të papunësisë, mundësitë e pabarabarta për vajzat dhe ekspozimin e përditshëm ndaj gjuhës së urrejtjes në internet. Në të njëjtën kohë, ata treguan gjithashtu se sporti është një nga mjetet më të forta për lidhje. Të luash së bashku në ekipe të përziera krijoi miqësi dhe besim, ndërsa diskutimet rreth këtyre ngjarjeve u dhanë atyre një shans për të sugjeruar hapa praktikë për ndryshim.

Përfundimet janë të qarta: të rinjtë kanë nevojë për mbështetje më të strukturuar, më shumë mundësi për të udhëhequr dhe bashkëpunim më të fortë midis institucioneve dhe komuniteteve. Bazuar në zërat e tyre dhe provat e mbledhura, propozohen rekomandimet e mëposhtme.

Rekomandimi 1: Ndërtoni platforma bashkëpunimi midis palëve të interesuara

Prova:

Si në Kumanovë ashtu edhe në Likovë, pjesëmarrësit e rinj shprehën zhgënjim që shkollat, klubet sportive, komunat dhe shoqëria civile shpesh punojnë veçmas. Kjo krijon boshllëqe, dyfishim, ose ndonjëherë edhe konkurrencë në vend të bashkëpunimit. Atje ku ekzistonin forume të rregullta, të rinjtë thanë se ndiheshin "të dëgjuar" dhe u besonin më shumë institucioneve.

Hapat e Veprimit:

Komunat duhet të krijojnë forume tremujore ku takohen shkollat, klubet sportive, këshillat rinore, OJQ-të dhe udhëheqësit fetarë. Këto takime nuk duhet të jenë vetëm diskutime, por duhet të përfundojnë me një plan veprimi të përbashkët që është i dukshëm për komunitetin.

This project is funded by
the European Union

precyous

Këto forume duhet të lidhen me qendrat sportive (p.sh. MultiКулти në Kumanovë, qendrat rinore në Likovë) në mënyrë që të ndihen miqësore për të rinjtë dhe të arritshme.

Forumet mund të shërbejnë gjithashtu si një hapësirë ku të rinjtë paraqesin idetë e tyre drejtpërdrejt te vendimmarrësit. Për shembull, një pjesëmarrës në Kumanovë tha: "Ishte hera e parë që munda të flisja drejtpërdrejt me kryetarin e bashkisë për atë që u nevojitet të rinjve."

Rekomandimi 2: Institucionalizimi i rrugëve të parandalimit të hershëm

Prova:

Mësuesit dhe trajnerët shpesh vënë re kur një i ri po përballet me vështirësi – ndryshime në sjellje, tërheqje ose konflikte me bashkëmoshatarët. Por nuk ka hapa të qartë se çfarë duhet bërë më pas. Të rinjtë gjithashtu pranian se nuk e dinë gjithmonë se kujt t'i kërkojnë ndihmë, veçanërisht kur problemi është ngacmimi online ose presioni familjar.

Hapat e Veprimit:

- Hartoni të gjithë personat mbështetës të disponueshëm në secilën komunë – këshilltarë shkollorë, punonjës socialë, punonjës të të rinjve dhe psikologë.
- Zhvilloni një udhëzues të shkurtër (2-3 faqe) për trajnerët dhe mësuesit se si të dallojnë shenjat e hershme, si të zhvillojnë një bisedë mbështetëse dhe kur dhe si ta referojnë një të ri për ndihmë shtesë.
- Krijoni kanale konfidenciale (p.sh. një email shkollor ose një linjë telefonike në qendrën rinore) ku të rinjtë mund të kërkojnë ndihmë pa frikën e stigmës.
- Sigurohuni që familjet të jenë pjesë e procesit, në mënyrë që mbështetja të mos shihet si ndëshkim, por si kujdes.

This project is funded by
the European Union

precyous

Rekomandimi 3: Integrimi i Medias dhe i Njohurive Dixhitale në Sport

Prova:

Pothuajse çdo i ri në Kumanovë dhe Lipkovë përdor mediat sociale çdo ditë. Gjatë forumeve, shumë prej tyre përshkruan se si gjuha e urrejtjes në internet midis grupeve etnike i bën të ndihen të pasigurt. Ata gjithashtu pranu se nuk është gjithmonë e lehtë të dish se çfarë është e vërtetë dhe çfarë është e rreme. Megjithatë, ata reagojnë shumë pozitivisht kur trajnerët përfshijnë aktivitete të shkurtra mbi "zbulimin e mashtrimit" ose "si të reagojë në mënyrë të sigurt në internet" para ose pas stërvitjes sportive.

Hapat e Veprimit:

- Krijoni mikro-module (15-20 minuta) që trajnerët mund t'i ofrojnë një ose dy herë në muaj. Shembujt përfshijnë:
 - Zbuloni Postimin e Rremë - duke treguar se si të verifikoni faktet në 60 sekonda.
 - Paragjykimet dhe Emocionet - pse disa postime janë krijuar për të na zemëruar.
 - Lojë e Drejtë Online - duke lidhur punën në grup në fushë me punën në grup në mediat sociale.
- Partneritet me organizatat lokale të verifikimit të fakteve dhe grupet mediatike rinore në mënyrë që shembujt të jenë të freskët dhe relevantë.
- Inkurajoni klubet të zhvillojnë fushata në internet të udhëhequra nga vetë atletët e rinj, duke përdorur të njëjtën frymë të lojës së drejtë që praktikojnë në fushë.

Rekomandimi 4: Financoni mikro-iniciativat e udhëhequra nga të rinjtë

Prova:

This project is funded by
the European Union

precyous

Në Likovë, të rinjtë theksuan se mbështetja e vogël financiare bëri një ndryshim të madh. Me vetëm disa qindra euro ata organizuan ditë futbolli, piknikë ndërkulturore dhe aksione pastrimi që bashkuan fshatrat. Në Kumanovë, turnetë e udhëhequra nga të rinjtë vërtetuan se kur të rinjve u jepet besim dhe burime, ata mund të organizojnë ngjarje që janë të sigurt, gjithëpërfshirëse dhe argëtuese.

Hapat e Veprimit:

- Komunitat duhet të ndajë një fond mikro-grantesh (300–1,000 € për projekt) për ide të udhëhequra nga të rinjtë.
- Procesi i aplikimit dhe raportimit duhet të jetë i thjeshtë: aplikim me një faqe, foto e shkurtër dhe histori si raport.
- Projektet mund të përfshijnë turne sportive, fushata ndërgjegjësimi, art dhe muzikë të lidhura me sportin ose veprime mjedisore.
- Shfaqini publikisht këto iniciativa në mënyrë që të rinjtë të ndihen të njohur dhe të tjerët të frymëzohen.

Rekomandimi 5: Përmirësimi i aksesit dhe përfshirjes për vajzat dhe të rinjtë ruralë

Prova:

Vajzat në të dyja komunitet ngritën shqetësime se nuk ndiheshin të mirëpritura në disa hapësira sportive, ose se oraret nuk ishin të përshtatshme. Në Likovë, të rinjtë ruralë thanë se kostot e transportit dhe mungesa e ambienteve në fshatra i pengonin ata të merrnin pjesë në aktivitete. Këto pengesa zvogëlojnë pjesëmarrjen e barabartë dhe rrezikojnë të lënë disa të rinj pas dore.

Hapat e Veprimit:

- Sigurohuni që palestrat dhe klubet sportive ofrojnë orare miqësore për femrat dhe rekrutoni në mënyrë aktive trajnere femra si modele.

This project is funded by
the European Union

precyous

- Komunat duhet të mbështesin kuponë transporti ose të alternojnë ngjarjet midis fshatrave në mënyrë që të rinjtë ruralë të mund të marrin pjesë më lehtë.
- Përmirësoni ambientet lokale për të përmbushur standardet minimale të përfshirjes - ndriçim i sigurt, hapësira të ndara për ndërrime dhe tualete të aksesueshme.
- Promovoni historitë e vajzave dhe të rinjve ruralë që kanë sukses në sport, në mënyrë që të tjerët të shohin se pjesëmarrja është e mundur.

This project is funded by
the European Union

precyous

4. Parashikimet e ndikimit

Nëse këto rekomandime zbatohen në Kumanovë dhe Likovë, mund të presim përmirësime të qarta brenda 12-18 muajve të ardhshëm. Duke bashkuar shkollat, klubet sportive, komunat dhe OJQ-të, të rinjtë do të kenë më shumë hapësira të sigurta dhe mundësi të strukturuar për t'u lidhur. Me mikro-grante dhe turne gjithëpërfshirëse, të rinjtë do të udhëheqin iniciativat e tyre, duke ndërtuar besim dhe bashkëpunim midis grupeve etnike dhe shoqërore. Sesionet e njohurive mediatike do të zvogëlojnë ndikimin e gjuhës së urrejtjes në internet dhe dezinformimit, ndërsa rrugët e parandalimit të hershëm do të sigurojnë që të rinjtë e cenueshëm të marrin mbështetje në kohën e duhur. Së bashku, këto veprime do të ulin rreziket e përjashtimit dhe polarizimit dhe do të rrisin besimin midis të rinjve dhe institucioneve lokale.

Rezultatet e Pritura (12-18 muaj):

- +15-20% rritje në pjesëmarrjen e ekipeve sportive me etni të përziera në të dy komunat.
- Përfshirje më e fortë e vajzave dhe të rinjve ruralë, me të paktën 30% pjesëmarrje të femrave në iniciativat e financuara.
- 10+ mikro-projekte të udhëhequra nga të rinjtë të zbatuara me sukses me ndikim të dukshëm në komunitet.
- Rezistencë më e madhe ndaj gjuhës së urrejtjes në internet, me të rinjtë që raportojnë më shumë besim në njohjen dhe luftimin e dezinformimit.
- Besim i përmirësuar tek autoritetet lokale, i matur përmes reagimeve të të rinjve në forumet e ardhshme.

This project is funded by
the European Union

precyous

Fusha e Rezultatit	Situata Aktuale (2024)	Parashikimi (2026) nëse Zbatohet
Pjesëmarrja e të rinjve të përzier etnikisht në sporte	Turne sporadike me përfshirje të kufizuar	Ngjarje të rregullta, rritje e pjesëmarrjes me 15–20%
Përfshirja e vajzave dhe të rinjve nga zonat rurale	Qasje e pabarabartë, pjesëmarrje e ulët e vajzave	Të paktën 30% pjesëmarrje e femrave; qasje e përmirësuar për të rinjtë nga zonat rurale
Mikro-projekte të udhëhequra nga të rinjtë	Iniciativa të pakta, me shkallë të vogël	Mbi 10 projekte në vit me ndikim të dukshëm në komunitet
Aftësi digjitale dhe media	Ekspozim i kufizuar, pak aktivitete të strukturuar	60% e të rinjve aktivë të trajnuar; fushata online "Fair Play"
Besimi në institucionet lokale	I përzier, shpesh i ulët mes të rinjve	Rritje e dukshme e besimit (në bazë të komenteve dhe sondazheve të forumeve)

5. Përfundim

Katër Forumet Rinore në Kumanovë dhe Likovë kanë treguar qartë se të rinjtë nuk janë vetëm përfitues të programeve, por edhe kontribues aktivë në zgjidhje. Ata kanë identifikuar rreziqet me të cilat përballen - papunësia, mungesa e hapësirave të sigurta, gjuha e urrejtjes në internet - dhe gjithashtu kanë treguar se si sporti, kur kombinohet me besimin dhe bashkëpunimin, mund të zvogëlojë përçarjet dhe t'i bashkojë komunitetet.

Bashkitë, shkollat, klubet sportive dhe shoqëria civile tani kanë një mundësi të qartë: të dëgjojnë, të veprojnë dhe të investojnë në iniciativa të udhëhequra nga të rinjtë. Duke i çuar përpara rekomandimet në këtë përmbledhje, autoritetet lokale mund të krijojnë hapësira më të sigurta dhe më gjithëpërfshirëse ku të rinjtë ndihen të vlerësuar dhe të mbështetur. Ndryshimet nuk kërkojnë buxhete të mëdha, por kërkojnë angazhim, koordinim dhe gatishmëri për t'u dhënë të rinjve një vend në tryezë.

Mesazhi nga të rinjtë është i thjeshtë: "Ne jemi gati të udhëheqim, por kemi nevojë që ju të na besoni." Nëse Kumanova dhe Likova e përqafojnë këtë frymë, ato jo vetëm që do të forcojnë qëndrueshmërinë e komunitetit, por do të japin edhe një shembull për komunat e tjera në Maqedoninë e Veriut dhe më gjerë.

This project is funded by
the European Union

precious

6. Dëshmi mbështetëse

Zërat e të rinjve në Kumanovë dhe Likovë mbartin një mesazh të përbashkët: ata duan të jenë pjesë e formësimit të zgjidhjeve për të ardhmen e tyre. Në të katër forumet, pjesëmarrësit nënvizuan vazhdimisht të njëjtën ide - sporti nuk është vetëm një lojë, por një urë që i ndihmon ata të lidhen, të kuptojnë njëri-tjetrin dhe të qëndrojnë larg ndikimeve të dëmshme.

Siç e përmblodhi një pjesëmarrës në emër të shumë të tjerëve:

"Kur luajmë së bashku, barrierat zhduken. Na duhen më shumë shanse si kjo - jo vetëm një herë, por çdo javë, çdo muaj. Na jepni hapësirën dhe ne do t'ju tregojmë se çfarë mund të arrijnë të rinjtë."

7. Mirënjohje

Ky dokument politikash u zhvillua në kuadër të Projektit PRECIOUS, me pjesëmarrjen aktive të të rinjve nga Kumanova dhe Likova. Falënderime të veçanta u drejtohen:

Pjesëmarrësve të rinj të katër forumeve, zërat dhe idetë e të cilëve formësuan rekomandimet.

Përfaqësuesve komunalë nga Kumanova dhe Likova për hapjen dhe angazhimin e tyre.

Klubeve sportive lokale, trajnerëve dhe shkollave për mbështetjen e iniciativave të udhëhequra nga të rinjtë dhe organizimin e ngjarjeve.

Qendrës Rinore MultiКулти në Kumanovë dhe qendrës SAYSH në Likovë për ofrimin e hapësirave gjithëpërfshirëse për dialog dhe shkëmbim.

Organizatave të shoqërisë civile dhe udhëheqësve të komunitetit që vazhdojnë të mbështesin ndërtimin e qëndrueshmërisë dhe dialogun ndërkulturor në nivel lokal.

This project is funded by
the European Union

precious

precious.mk

The content of this publication represents the views of the author only and is its sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.